

Son Gelişmeler Ekseninde Çekin Şekil Şartları^(*)

Arş. Gör. Dr. Selman Yavuz GÖKCE^(**)

Öz

Kambiyo senetlerinden olan çek ticari hayatta sıklıkla kullanılır ve genellikle bir borcun ödenmesi için kullanılır. Diğer kambiyo senetleri olan poliçe ve bonodan farklı olarak, çek bir kredi aracı değil, ödeme aracıdır. Hukukumuzda borç ilişkilerinin kurulmasında kural olarak şekil serbestisi geçerlidir. Başka bir anlatımla, kanunlarda yer alan veya almayan birçok borç ilişkisinin tesis edilmesinde kural, şekle tabi olmamaktır. Bununla beraber borç altına girmenin bir çeşidi olan ve uygulamada önemli bir yer tutan çekte ise durum tam tersidir. Kambiyo senetlerinin, özellikle de çekin sıkı şekil şartlarına tabi olduğunu belirtmek gerekir. Bu şekil şartları o derecede önemlidir ki, kanun koyucu çeki ilişkin olarak ayrı bir kanun sevk etmiş ve bu kanunda da bir takım şekil şartlarını öngörmüştür. Öte yandan, söz konusu kanunda belirtilen unsurların eksikliği, TTK'da aranan unsurların bulunması kaydıyla bir çekin geçerliliğini etkilemeyecektir. Bu nedenle çalışma, çekin şekil şartlarına ilişkin olarak TTK hükümlerine hasredilmiştir. Çekte bulunması gereken unsurlar TTK m. 780'de gösterilmiştir. Bu unsurları içermeyen çekler, 781. maddede gösterilen ayrıksı durumlar hariç olmak üzere, çek niteliğini kazanamaz.

Anahtar Kelimeler

Kıymetli Evrak, Kambiyo Senetleri, Çek, Şekil Şartı.

(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 14.11.2024 - Kabul Edildiği Tarih: 28.11.2024.

Atıf Şekli: Selman Yavuz Gökçe, 'Son Gelişmeler Ekseninde Çekin Şekil Şartları' (2025) 15(1) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 953, 979.

DOI: 10.52273/sduhfd..1585528.

(**) Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye.

E-posta: yavuzgokce@sdu.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0027-6803>.

Formal Requirement of Cheques in the Light of Recent Legislation

Abstract

Cheque, which is one of the bills of exchange, is frequently used in business life and is generally used for the payment of a debt. Unlike other bills of exchange, a cheque is not a credit instrument but a means of payment. In our legal system, as a rule, freedom of form principle is valid in the establishment of debt relations. In other words, the rule is that many debt relationships, whether specified in laws or not, do not require a specific form. However, in the case of checks, which is a type of incurring debt and hold significant practical importance, the situation is quite the opposite. It should be noted that bills of exchange, especially cheques, are subject to strict formal requirements. These formal requirements are so crucial that the legislator has enacted a separate law on cheques and stipulated certain formal requirements in this law. On the other hand, the absence of the elements specified in this law will not affect the validity of a cheque, provided that the elements required under the TCC are present. Therefore, the study has been specialised to the provisions of the TCC regarding the formal requirements of the cheque. The elements that must be present in a cheque are specified in Article 780 of the TCC.

Keywords

Negotiable Instrument, Bills of Exchange, Cheque, Formal Requirement.

Extended Summary

Cheque, which is a bill of exchange, has been a means of carrying economic value from ancient times to the present day. Cheque is a type of bill of exchange used to meet the needs of commercial life and at the same time to overcome the various challenges of carrying cash. It is a commonly preferred payment tool in commercial transactions. Although the cheque is designed as a means of payment, it is also a bill of exchange that is widely used for credit purposes. For this reason, legislation regarding cheque has been amended over time in order to enhance the confidence in cheques, protect cheque holders and facilitate payments through cheque. One of the main issues subject to amendments in order to achieve these objectives is the elements of the cheque.

Strict formal requirements, similar to those for other other bills of exchange, are prescribed for cheques to ensure their validity and circulation security. These formal requirements regarding the validity of the cheque are regulated in Articles 780 and 781 of the Turkish Commercial Code No. 6102. In order to talk about the validity of a cheque, the formal requirements in the relevant provisions must be fulfilled and the cheque must not have any elements that would cause it to be invalid. Additionally, Article 70 of the 'Law Amending Certain Laws for the Improvement of the Investment Environment' numbered 6728 amended Article 780 of the Turkish Commercial Code, which determines the elements of cheques. With this amendment, the serial number issued by the bank and the QR code have been added to the formal elements. Consequently, the use of cheques with QR codes, which started as an optional practice, has become mandatory.

Thus, the mandatory elements of a cheque are "the word 'cheque', 'an unconditional order to pay a specific amount', 'the trade name of the payee (addressee)', 'the signature of the drawer', 'the date of issue', 'the QR code' and 'the serial number issued by the bank', 'the place of issue' and 'the place of payment'. However, the legislator has also taken into consideration that the application of the "QR code" and "serial number issued by the bank" may differ from country to country, and an exception has been granted for checks issued by foreign banks, stating that the absence of these two elements will not affect the validity of the check. Additionally, with the Regulation Amending the Decree No. 32 on the Protection of the Value of Turkish Currency, which entered into force on September 13, 2018, checks issued in foreign currency or indexed to foreign currency were restricted. In this context, if the reason for issuance is a contract that cannot be issued in foreign currency or indexed to foreign currency, it is prohibited to write the amount on the check in foreign currency or indexed to foreign currency. However, the violation of this prohibition will not affect the validity of the check and will merely result in the imposition of an administrative fine.

The first requirement stipulated by the TCC for a promissory note to qualify as a check is the presence of the word "check" in the text of the promissory note. The requirement to include the word "check" in the text of the promissory note has been a subject of debate, especially in international trade, where the promissory notes are

drafted in different languages. If the bill is drafted in a foreign language, the equivalent of the word “check” in that language should be written in the text of the bill. Issues arise when multiple languages are used in the text of the document. A check should include an unconditional order to pay a specific amount, often referred to in practice as "pay to the order." The consideration must be denominated in money. It is possible to show the amount in Turkish Lira or foreign currency. The consideration may be shown in numerical or written form. The regulation that only a bank can be the drawee has led to debates about whether investment and development banks can be considered as drawees. In the decisions of the Court of Cassation, it is observed that discussions on the validity of checks drawn on a fictitious bank continue. Although Article 815 of the TCC states that only real banks can be the addressee, the interpretations regarding the validity of checks drawn on fictitious bank names differ. Art. 781/2-3 of the TCC sets forth the substitute rules to be applied in case of lack of place of payment and place of issue. Similar regulations are found in international comparisons, particularly in European countries. The date of issue is one of the elements that must be included in the check. The lack of this element causes the bill to lose its character as a check. The signature of the drawer is sufficient for the validity of the check; it is not necessary to write his/her name and surname, nor does it matter if it is written incorrectly or incorrectly. Even if a completely fictitious name is used, the check is valid; as what matters is the presence of the signature. The QR-coded check is a check application that allows information about the account holder to be accessed by scanning the QR code with the likelihood of the payee or any third party being a holder. With the QR code check application, it is aimed to increase the reliability of the check and, accordingly, to make commercial life more reliable and transparent. However, there is criticism that the limits of the beneficiary's right of access to information are not drawn in the applications regarding the QR code system.

Giriş

Çek, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) kıymetli evrak kitabının dördüncü kısmı olan kambiyo senetleri arasında düzenlenmiştir¹. Bu doğrultuda diğer kambiyo senetleri olan poliçe ve bonoda olduğu gibi çek için de sıkı şekil şartları öngörülmüştür. Çekin şekline ilişkin bu unsurların ne olduğu TTK m. 780'de sayılmış, hemen devamında 781. maddede bu unsurların bulunmamasının sonuçları ortaya konmuştur. Anılan hükümler uyarınca çekin unsurlarından birinin dahi eksikliği senedin çek vasfını ortadan kaldırır².

Öte yandan 5941 sayılı Çek Kanunu'nun (ÇekK) çekin şekline ilişkin hükümlerine de değinmek gerekir. ÇekK m. 2/5 uyarınca çek defterleri bankalarca bastırılır. Ayrıca çek defterinin her bir yaprağına ÇekK m. 2/7'de öngörülen hususlar yazılır. Bu hükümler karşısında çeke ilişkin TTK'da öngörülen şekil şartlarının genişleyip genişlemediği sorunu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle TTK m. 780'de sayılan unsurları taşıyan bir çekin çek olarak kabul edilebilmesi için ayrıca banka tarafından bastırılması ve üzerine ÇekK'da gösterilen hususların yazılması da gerekecek midir? Buna ilişkin açıklık olmaması dolayısıyla mülga 3167 sayılı Kanun döneminde vuku bulan tartışmalara yeni ÇekK m. 2/9 son vermiştir. Söz konusu hükme göre TTK'da sayılan unsurları taşıyan bir çek, ÇekK'da yer alan koşullara aykırı olsa bile geçerlidir³.

¹ Buna karşılık mehz İsvBK'nun "Kambiyo Senetleri" başlığını taşıyan dördüncü kısmında yalnızca poliçe ve bono düzenlenmiş; çekler ise beşinci başlık altında düzenlenmiştir. Dolayısıyla kambiyo senetleri başlığı, çekleri de içine alacak şekilde genişletilemez [Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku* (21. Bası, Turhan Kitabevi 2017) 219].

² "Çek, Türk Ticaret Kanunu'na göre kıymetli evrak mahiyetinde bir kambiyo senedir ve hukuki niteliği itibarıyla bir havaledir. Bu havalenin yazılı şekilde yapılması, belli şekil şartlarını içermesi ve kayıtsız şartsız bir ödeme yetkisi biçiminde olması gerekir. Diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de sıkı sıkıya şekle bağlılık esası geçerlidir. Zorunlu unsurlardan birinin bile eksikliği çekin bu niteliğini ortadan kaldırır. Çekin zorunlu unsurları Türk Ticaret Kanunu'nun 692-693. maddelerinde gösterilmiştir." (Y İBGK 1/5, 14.12.1992, <lib.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 02 Ağustos 2024). Bununla birlikte kanun koyucu bazı unsurların bulunmaması halinde doğrudan bu sonuca varmamış, düzenlenme yerinin gösterilmemiş olması halinde düzenleyenin adı (daha doğru bir ifadeyle imzası) yanında yazılı olan yeri düzenleme yeri kabul etmiş (TTK m. 781/3); ödeme yerinin bulunmaması halinde de son çare olarak muhatabın merkezini ödeme yeri kabul etmiş ve böylece ödeme yerini -tabiri caizse- zorunlu unsur olmaktan çıkarmıştır (TTK m. 781/2). Hemen belirtelim ki düzenleyenin imzasının yanında herhangi bir yer gösterilmemişse senet çek vasfını kaybedecektir. Ayrıca yabancı bankalarca verilen çeklerde seri numarası ve karekod bulunmaması çekin geçerliliğini etkilemez (TTK m. 781/son).

³ Dolayısıyla çekin matbu olması şart değildir. Bu husus tamamen banka ile keşideci arasındaki çek anlaşmasına bağlıdır. Bu anlaşmayla banka, matbu formların kullanılmasını talep edebilir. Ancak anlaşmaya aykırı olarak, banka tarafından verilen matbu formlar kullanılsa bile TTK

Sonuç olarak çekin zorunlu şekil şartları bağlamında TTK m. 780’de gösterilen unsurların mütalaa edilmesi gerekmektedir. Biz de çalışmamızda TTK’da öngörülen sistematik içerisinde her bir unsuru tek tek ele alacağız.

I. “Çek” Kelimesi

Bir senede çek vasfını kazandırabilmek için TTK’nın öngördüğü ilk şart senet metninde “çek” kelimesinin yer almasıdır⁴. TTK m. 780/1, a hükmüne göre çek “senet metninde çek kelimesini ve eğer senet Türkçeden başka bir dille yazılmış ise o dilde “çek” karşılığı olarak kullanılan kelimeyi” içermelidir. Hüküm, eski TTK’dan farklı olarak, çek kelimesinin senet metninde yer almasını açıkça öngördüğü için metin içinde yer almamakla beraber senedin herhangi bir yerine yazılan çek kelimesi, bu şartın gerçekleşmesi için yeterli değildir⁵. Zira “metin”, senette mündemich iradenin intizamı bir cümle ile ifade edilmesidir⁶.

m. 780’de düzenlenen unsurları taşıyan çek yine de geçerlidir (Özta, *Ders Kitabı* (n 1) 225, 226). Bununla birlikte öğretide Özta böyle bir çeke, karşılıksız çeke ilişkin ceza hükümlerinin uygulanmayacağı kanaatindedir (Özta, *Ders Kitabı* (n 1) 226). Yazarın bu fikrine katılma olanağı yoktur. Zira bir çeke karşılıksız işlemi yapılabilmesi için çekin yasaya uygun düzenlenmiş olması lazımdır. Bu da ancak TTK m. 780’de öngörülen şekle ilişkin şartların yerine getirilmesi ile olur; yoksa Çekk’da yer alan koşulların mevcudiyeti gerekli değildir [Hasan Pulaşlı, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (5. Bası, Adalet Yayınevi 2017) 404; Ali Bozer ve Celal Göle, *Kıymetli Evrak Hukuku* (6. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2017) 405; Abuzer Kendigelen ve İsmail Kırcı, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2024) 344]. Ancak Özta da karşılıksız çeke ilişkin açıklamalarında bu hususu dile getirmiş; bir anlamda kendisi ile çelişkiye düşmüştür [Özta, *Ders Kitabı* (n 1) 295].

Buna karşılık 6728 sayılı Kanun m. 70 ile TTK m. 780/1’e eklenen “banka tarafında verilen seri numarası” ve “karekod” karşısında konu tamamen teoride kalmıştır. Dolayısıyla çek yapraklarının banka tarafından bastırılması fiilen zorunlu hale gelmiştir. Aynı yönde bkz. Bozer ve Göle (n 3) 219, 220; Şafak Narbay ve Zehra Güney, ‘6728 sayılı Kanun’un Çeke İlişkin Hükümlerinin “Çekte Şekil Şartları” Bakımından Değerlendirilmesi’ (2017) 12 (126) Terazi Hukuk Dergisi 42, 53. Karekod ve seri numarasının zorunlu unsur olarak kabulünden önce dahi banka tarafından bastırılan çeklerin kullanılmasının geçerlilik şartı olduğu hakkında bkz. Seza Reisoğlu, *Çek Hukuku* (2011) 105, 106.

⁴ Çek kelimesi yerine aynı anlama gelen “banka havalesi” ibaresinin kullanılması bu şartın gerçekleşmesini sağlamaz [Abuzer Kendigelen, *Çek Hukuku* (Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) 95]. Aynı yönde bkz. Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya ve N. Füsün Nomer Ertan, *Kıymetli Evrak Hukuku* (13. Bası, Vedat Kitapçılık 2021) 282.

⁵ Özta, *Ders Kitabı* (n 1) 226; Kendigelen ve Kırcı (n 3) 289; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 282. Bununla beraber öğretide senedin başlığının senet metnine dâhil olduğu ileri sürülerek çek kelimesinin senette sadece başlık olarak yer alabileceği de ileri sürülmüştür [Bozer ve Göle (n 3) 223]. Pulaşlı ise çek kelimesinin senet metni içinde yer alması gerektiği konusunda kanunda hiçbir hüküm bulunmadığını iddia etmektedir [Pulaşlı (n 3) 280].

⁶ Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, Vedat Kitapçılık 2018) 150.

Senet yabancı dilde düzenlenmişse senet metnine çek kelimesinin⁷ o dildeki karşılığı yazılmalıdır (TTK m. 780/1, a). Senette birden fazla dil kullanılması durumunda nasıl bir yol izleneceği ise hükümde gösterilmemiştir. Buna ilişkin olarak Öztan “çek” kelimesinin, havaleyi belirten “ödeyiniz” ifadesinin yazıldığı dildeki karşılığının yazılması gerektiğini ileri sürmüştür⁸. Reisoğlu ise bu hususa uyulmamış olmasının çeki geçersiz hale getirmeyeceği kanaatinde⁹. Kanaatimizce son görüşte isabet bulunmamaktadır. Zira senet metni keşidecinin iradesini yansıtmaktadır. Ayrıca TTK m. 780/1, a senet metninin hangi dilde yazılmışsa “çek” kelimesinin de o dilde yazılmasını aradığından, buradan hareketle irade ile beyan arasındaki uyumun gözetilmesi ve “çek” keşide etmek yönündeki iradeyle “ödeyiniz” şeklindeki beyanın aynı dilde yazılması gerektiği kanaatindeyiz.

Senet metninde çek kelimesini içermeyen senetler çek niteliğini kazanamaz. TTK m. 826’da da açıkça çekten bahsedilmemesinden dolayı çek kelimesini içermeyen bir senedin -diğer unsurları tamam olsa bile- emre yazılı havale sayılıp sayılmayacağı konusu öğretide tartışmalıdır. Bir görüş böyle bir senedin ancak adi havale hükmünde olacağını ileri sürerken, aksi görüş emre yazılı havale olarak kabul edilebileceğini belirtmektedir¹⁰. Kanaatimizce ilk görüşe öncelik verilmelidir. Bununla birlikte günümüzde, çek yapraklarının uygulamada neredeyse tamamen matbu¹¹ olduğu göz önüne alındığında bu tartışmanın teoride kaldığını söylemek mümkündür. Öte yandan, geçmişte yabancı mahkemelere intikal eden bazı olaylar neticesinde yabancı mahkemelerin verdikleri kararları zikretmek pek

⁷ Senet hangi dilde kaleme alınmış olursa olsun çek kelimesinin kısaltılmadan yazılması gerekir [Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 227; Bozer ve Göle (n 3) 223; Reisoğlu (n 3) 60].

⁸ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı, Turhan Kitabevi 1997) 1041; Kendigelen (n 4) 95; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 282.

⁹ Reisoğlu (n 3) 60.

¹⁰ Bozer ve Göle (n 3) 223; Reisoğlu (n 3) 77 vd; Pulaşlı (n 3) 280. Mehmet Köle ve Fatma Görgülü, ‘Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları’ (2016) 21 (35) Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 79, 89. Aksi görüşte bkz. Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 233. Yazara göre çek kelimesini içermeyen senet açıkça emre yazılı ise ve ibrazında ödenmek üzere düzenlenmişse, çekin diğer unsurlarının da tamam olması halinde, söz konusu senet emre yazılı havale olarak kabul edilebilir. *Kendigelen* böylesi bir senedin ilke olarak adi havale hükmünde olduğunu belirttikten sonra, Öztan’a paralel biçimde, anılan koşulları sağlaması halinde senedin emre yazılı havale olarak nitelendirilebileceğini ifade etmiştir [Kendigelen (n 4) 96, 97].

¹¹ TTK ekseninde çekin matbu olması şekil şartı değildir. Fakat 6728 sayılı Kanunla eklenen seri numarası ve karekod unsurları artık çekin matbu olarak basımını zorunlu kılmaktadır [Narbay ve Güney (n 3) 53].

mühimdir. Bir çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapılabilmesi için, söz konusu çekin kanuna uygun düzenlenmiş olması gerekir. “Çek” kelimesi bir senedin çek olarak nitelendirilebilmesi için olmazsa olmaz koşuldur. Buna karşılık Fransız Yargıtay’ı vermiş olduğu eski tarihli bazı kararlarında, çekin şekil şartlarını bilerek eksiltten kötü niyetli düzenleyenlerin karşısında iyi niyetli hamilleri korumak amacıyla, bir senede çek vasfını kazandıran “çek” kelimesini içermeyen çekleri dahi karşılıksız çek düzenleme suçunda çek olarak kabul etmiş ve düzenleyenleri cezalandırmıştır. Yüksek Mahkemenin bu konularda benimsediği ölçüt, belgenin çek görünüşünde olması ve bu şekilde kabul edilmesidir¹². Belirtmek gerekir ki, Fransız Yargıtay’ının bu kararlarına katılmak imkanı yoktur.

II. Belirli Bir Bedelin Kayıtsız Şartsız Ödenmesi İçin Havale

Çek, uygulamada *ödeyiniz* şeklinde ifade edilen¹³, kayıtsız ve şartsız¹⁴ belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi içermelidir (TTK m. 780/1, b). Bedel mutlaka para ile gösterilmelidir; paradan başka bir değer ile çek keşide edilemez^{15,16}. Aynı zamanda bedelin “belirli” (muayyen)¹⁷ olması da gerekli olup¹⁸; bedel,

¹² Fransız Yargıtayı yalnızca “çek” kelimesinin değil, düzenlenme yerinin eksikliğinde de benzer kararlar vermiş ve düzenlenme yerini içermeyen senetleri de çek olarak kabul etmiştir. Fransız Yargıtayı’nın verdiği bu kararlar için bkz. Yargıtay CGK 95/321, 01.06.1987, <lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 03 Ağustos 2024.

¹³ Uygulamada genellikle “ödeyiniz” biçiminde kullanılan havalenin nasıl ifade edileceği hususunda kanunda herhangi bir şekil şartı getirilmemiştir [Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 80, 227]. Buna karşılık havaleyi ifade eden kelimeler yerine “ödeyeceğim” şeklindeki ödeme vaadine ilişkin kelimelerin kullanılması poliçeyi/çeki geçersiz kılar [Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1042 dpn 8; Naci Kinacıoğlu, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı, Nobel Yayın 1999) 105; Kendigelen (n 4) 97].

¹⁴ Bu kuralın mutlak olmadığı ve çeke konulabilecek kayıtlara ilişkin detaylı örnekler için bkz. Bozer ve Göle (n 3) 227, 228, 264 vd.

¹⁵ Bozer ve Göle (n 3) 223, 224; Pulaşlı (n 3) 281. “Para” ile kastedilen kanuni ödeme vasıtasıdır; dolayısıyla altın üzerinden çek keşide edilemez [Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 227]. Aynı yönde bkz. Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 284.

¹⁶ Tedavülden kalkmış, para değeri bulunmayan eski Türk Lirası üzerinden çekilen bir çek, bedel unsurunu taşımadığından geçersizdir [Reisoğlu (n 3) 62].

¹⁷ Belirlenebilir olması yeterli değildir, bedel kesin olmalıdır. Örneğin çekte atıf yapılan faturanın çeke eklenmesi belirlilik unsurunu karşılamaz [Kendigelen (n 4) 98].

¹⁸ Meblağ yazılı ancak paranın türü yazılı değilse çek geçerli olmaz [Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku - II Ticari Senetler* (Sevinç Matbaası 1970) 104]. Aynı görüşte bkz. Bozer ve Göle (n 3) 224. Ayrıca rakam kesin olmalıdır; hesapla bulunacak biçimde açıklama yapılamaz [Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 145; Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 227; Bozer ve Göle (n 3) 224]. Yargıtay altının bedel olarak kabul edilemeyeceğine hükmetmiştir. Bkz. Yargıtay 12 HD 11073/14219, 15.11.1999 [Kendigelen (n 4) 98, dpn 139].

senet metninde veya imzanın kapsamına giren herhangi bir alanda yer almalıdır¹⁹. Burada önemle belirtilmelidir ki, TTK'da kullanılan "bedel" ifadesi isabet-sizdir. Bedel bir hizmetin veya ticari malın karşılığını ifade eder²⁰. Oysa çekin konusu yalnızca paradır²¹. Dolayısıyla kanundaki ifadenin para olarak değiştirilmesi gerekir.

Bedelin Türk Lirası veya döviz²² cinsinden gösterilmesi mümkündür²³. Öte yandan birden fazla para cinsinin alternatifli olarak gösterilmesi bedelin belirsizliğine ve dolayısıyla çekin geçersizliğine neden olur²⁴. Yabancı para cinsinden düzenlenen çekler aynen ödeme (efektif) kaydı içerip içermediğine göre bir ayrıma tabi tutulmalıdır. Aynen ödeme veya bu anlama gelen başka bir ifade yoksa²⁵ muhatap banka yabancı paranın çekin ibrazı tarihindeki kuru²⁶ üzerinden Türk Lirası karşılığını ödeyebilir²⁷ (TTK m. 802/1). Buna karşılık, aynen öde-

¹⁹ Kınacıoğlu (n 13) 105, 106. Öztan ise bedelin metin içinde yer alması gerektiği; metin dışına yazılan bedelin yeterli olmayacağı kanaatindedir [Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 81]. Aynı görüşte Karayalçın (n 18) 185 dpn 15; Poroy ve Tekinalp (n 6) 154; Pulaşlı (n 3) 133. Bedelin senet üzerinde gösterilmesinin yeterli olduğu, nerede yazıldığına bir önemi olmadığı yönünde bkz. Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 284.

²⁰ Oğuz İmregün, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Filiz Kitabevi 1995) 41.

²¹ Bozer ve Göle (n 3) 247; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 284.

²² Burada önemle belirtilmelidir ki, Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34) m. 8/22 uyarınca, sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılamayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda yer alan bedellerin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenmesi mümkün değildir. Fakat bu düzenlemeye aykırılık çeki geçersiz kılmamaktadır [Kendigelen (n 4) 100, 101]. Yalnızca bu yükümlülükler aykırı hareket edenlerin para cezasına (1567 sayılı Kanun m. 3) çarptırılmasına neden olmaktadır.

²³ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 227; Pulaşlı (n 3) 281; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 283; Kendigelen (n 4) 98.

²⁴ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 283; Kendigelen (n 4) 98. İmregün'e göre ise böyle bir yazım TTK m. 818/1,b atfıyla uygulanacak olan TTK m. 676 (eTK m. 588) dolayısıyla geçerlidir [İmregün (n 20) 41].

²⁵ Örneğin "10.000 USD veya Türk Lirası karşılığı" gibi. Böyle bir ibarenin çeke yazılması mümkündür [Bozer ve Göle (n 3) 225; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 283; Kendigelen (n 4) 98; Pulaşlı (n 3) 133; Sami Karahan, Zekeriyya Arı, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç ve Mücahit Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Mimoza Yayıncılık 2014) 174].

²⁶ Çekte belirtilen yabancı paranın kanuni rayici yoksa bu paranın değeri ödeme yerindeki ticari teamüllere göre belirlenir. Bununla birlikte keşideci ödenecek tutarın çekte yazılan belirli bir rayice göre hesaplanmasını şart kılabilir (TTK m. 802/2).

²⁷ Burada önemli olan yabancı para borcunun ifasında temerrüde düşmemektir. Eğer ödemede gecikilirse hamil BK m. 99 uyarınca seçim hakkına sahip olur; dilerse yabancı para üzerinden

me kaydı var ise borçlu ancak çekin düzenlendiği cinsten paranın ödenmesi ile borcundan kurtulabilir (TTK m. 802/3). Bu durumda çekle işleyen hesabın, çekte gösterilen para birimi ile açılmamış olduğu varsayımında karşılıksızdır işleminin yapılması gerekir²⁸.

Çekte gösterilen bedel, düzenleme ve ödeme ülkelerinde aynı adı taşıyan (Amerikan, Kanada veya Avustralya doları gibi) ancak kıymetleri birbirinden farklı olan para ile gösterildiği takdirde ödeme yerindeki para kastedilmiş olur²⁹ (TTK m. 802/4).

Bedel rakamla veya yazı ile gösterilebilir³⁰. Bedel yalnızca yazı veya yalnızca rakamla birden fazla yazılmışsa ve aralarında farklılık varsa en az olan bedel geçerli sayılır (TTK m. 818/1, b'nin atfıyla TTK m. 676). Bedelin hem yazı hem de rakamla gösterilmesi ve aralarında farklılıklar olması halinde yazı ile belirtilen bedele itibar olunur. Zira bedel belirtilirken yazıda hata yapmak, rakamda hata yapmaya kıyasla oldukça güçtür. Belirtilmelidir ki, bu hükmün uygulanabilmesi için yazı veya rakamda tahrifat bulunmamalıdır³¹. Bu konuda Yargıtay Ceza Genel

dilerse ibraz veya fiili ödeme günündeki ülke parası ile ödeme talebinde bulunabilir [Öztaş, *Ders Kitabı* (n 1) 138, 227]. Ödemenin yabancı para üzerinden talep edilmesi halinde icra takibi talep tarihindeki Türk Lirası üzerinden başlatılır (İİK m. 58/2, b. 3). Ancak yabancı para borcunun tutarı ve bunun ödeme günündeki rayice göre istemi de takip talebine yazılır [Pulaşlı (n 3) 281].

²⁸ Reisoğlu (n 3) 61. *Bozer ve Göle*'ye göre böyle bir durumda muhatap banka, hesapta Türk Lirası mevcutsa yabancı para borcunun ödeme günündeki rayicine göre Türk Lirasını yabancı para birimine çevirerek ödeme yapmalıdır [Bozer ve Göle (n 3) 286]. Efektif kaydına değinmemekle birlikte benzer görüşte bkz. Pulaşlı (n 3) 281.

²⁹ Bununla birlikte bedelin, düzenleme ve ödeme yerindeki para biriminden farklı ancak birden fazla ülkede kullanılan para birimi üzerinden kararlaştırılmış olması halinde durum daha da karmaşıktır. Bu durumda bedel belirsiz olduğu için poliçenin/çekin geçersiz olduğu veya borçluya daha az külfet getiren para biriminin kastedildiği şeklinde iki farklı görüş ileri sürülmüştür [Kendigelen (n 4) 99 ve orada dpn. 143; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 172, 173]. Yargıtay ise cinsi belirtilmeden dolar üzerinden düzenlenen senedin, Türkiye'de yaygın olarak Amerikan Doları kullanılması dolayısıyla, Amerikan doları üzerinden düzenlenmiş olduğunu kabul etmiştir [Talih Uyar, 'İcra Hukukunda Çekin Geçerlilik Koşulları' (Kasım-2007) *Legal Hukuk Dergisi* 3519, 3522; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 173]. Yargıtay'ın bu kararları ile şekle bağlılık ilkesini ihlal ettiği yönünde bkz. Bilge Utkan Mersin, 'Birden Fazla Vadeyi İçeren Bononun Geçerliliği' (2016) 22 (3) *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1945, 1950.

³⁰ Uygulamada matbu çek yapıtları bedelin hem yazı ile hem de rakamla yazılmasına imkân verecek tarzda düzenlenmektedir [Bozer ve Göle (n 3) 225].

³¹ Öztaş, *Ders Kitabı* (n 1) 80; Bozer ve Göle (n 3) 225; Gönen Eriş, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak* (Seçkin Yayıncılık 2014) 681. Tahrifatın keşideciyi bağlayabilmesi için keşidecinin parafına ihtiyaç vardır [Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 284]. Buna

Kurulu'nun vermiş olduğu bir karar dikkat çekicidir. Karara konu olayda yüksek mahkeme çekin matbu kısmında yer alan "Türk Lirası ödeyiniz" ibaresinin başına "yeni" kelimesi eklenmesinin, çekin unsurlarına ve geçerliliğine bir tesirinin olmadığı, herhangi bir hukuki sonuç doğurmayan bu eylemi sahtecilik olarak kabul etmenin mümkün olmadığını belirterek hamil hakkında beraat kararı vermiş ve çekin geçerliliğine hükmetmiştir³². Kanaatimizce, ilk bakışta hatalı gibi görünen bu karar isabetlidir. Nitekim karara konu olayda, çek yaprağının bedele ilişkin rakam kısmında "650.00 YTL", yazı kısmında ise "Altıyüzellibin YTL" yazmaktadır. Çek yaprağı YTL'ye geçilmeden önceki dönemde basıldığı için matbu kısımda "Türk lirası ödeyiniz" ibaresi yer almaktadır. Hamilin "yeni" kelimesini eklediği kısım burasıdır. İlk derece mahkemesi ve Yargıtay özel dairesi bu eylemi suç kabul ederek mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı ile dosya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na intikal etmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 5083 sayılı Kanun m. 3³³ e dayanarak senette tahrifat olmadığına ve dolayısıyla TTK m. 818/1, b atfıyla uygulanacak olan TTK m. 676/1 uyarınca çekin 650.000 YTL bedelle geçerli olduğuna isabetli bir biçimde hükmetmiştir.

Bununla birlikte Yargıtay Ceza Genel Kurulu, çek bedelinin rakamla "140.000 USD Doları", yazıyla "One hundred forty USA Dolar" gösterildiği bir olayda ise TTK m. 676/1'in uygulanmasına temkinli yaklaşmıştır. Söz konusu olayda Yargıtay 10. Ceza Dairesi anılan hükmü uygulayarak yazı ile gösterilen düşük bedele itibar etmiş ve karşılıksız çek düzenleyen kişi hakkında bu bedeli göz önünde tutarak ceza vermiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine dosyayı görüşen genel kurul "... Çek üzerinde rakam ve yazı ile belirtilen bedeller arasında fark bulunması durumunda hangisine itibar edileceği, 6762 sayılı Türk Ticaret Yasası'nın 730/2. maddesi yollamasıyla aynı Yasanın 588/1. maddesinde borçlunun tahrifat iddiasında bulunmaması koşuluyla "çek bedeli hem yazı, hem de rakamla gösterilip de iki bedel arasında fark bulunursa yazı ile gösterilen bedele itibar olunur" denilmek suretiyle çözüme kavuşturulmuştur.

karşılık Yargıtay bir kararında rakamla gösterilen kısımda tahrifat yapılmış olmasına rağmen yazıyla yazılan kısma itibar etmiştir (Yargıtay 19 HD, 4419/1367, 24.02.2003, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 54, 2004, s. 374). Ayrıca, TTK m. 676 hükmünün uygulanabilmesi için rakamla yazılan bedelin tahrifata uğramamış olması gerektiği yönünde bkz. Reisoğlu (n 3) 60.

³² Yargıtay CGK, 240/120, 08.03.2016, <legalbank.net> Erişim Tarihi 09 Ağustos 2024

³³ "Kanunlarda ve diğer mevzuatta, idarî işlemlerde, yargı kararlarında, her türlü hukukî muamelelerde, kıymetli evrak ve hukukî sonuç doğuran diğer belgeler ile ödeme ve değişim araçlarında Türk Lirasına veya liraya yapılan atıflar, 2 nci maddede belirtilen değişim oranında Yeni Türk Lirasına yapılmış sayılır".

Ceza yargılamasının amacı, usul kurallarının öngördüğü ilkeler doğrultusunda somut gerçeğin, her türlü kuşkudan uzak bir biçimde kesin olarak saptanmasıdır. Gerek 1412 sayılı CYUY, gerekse 5271 sayılı CYY, adil, etkin ve hukuka uygun bir yargılama yapılması suretiyle maddi gerçeğe ulaşmayı amaçlamaktadır. Bunun sonucu olarak, hüküm kesinleşinceye kadar, inceleme olanağı bulunan kanıtların ele alınıp değerlendirilmesi gerekir. Diğer bir deyişle, adaletin tam olarak gerçekleştirilmesi için öne sürülen ve olaya ışık tutabilecek tüm kanıtların araştırılıp tartışılması zorunludur.

Somut olayda sanığın, çek bedelinin, yazı veya rakamla yazılı olan miktarlarından hangisi olduğuna dair açık bir kabulü bulunmadığı gibi, çek üzerindeki imzanın kendisine ait olduğunu, diğer yazıların ise kendisine ait olmadığını belirtirerek, buna ilişkin olarak da başka bir soruşturma kapsamında alınan ekspertiz raporunu ibraz ettiği gözetilerek, çek aslının ya da ibraz anındaki muhatap banka tarafından alınan onaylı örneğinin getirtilip, gerektiğinde bilirkişi görüşüne başvurulup, savunmada belirtilen menfi tespit dava dosyayı da celp edilerek, çek bedelinin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde saptanması, (...) gerekirken, eksik soruşturma ile karar veren yerel mahkeme hükmü ile bunu düzelterek onayan Özel Daire kararında isabet bulunmamaktadır³⁴” şeklindeki ifadelerle özel dairenin onama kararını kaldırmıştır. Belirtmeliyiz ki, ceza hukuku perspektifinden kabul edilebilir görünen bu yaklaşım, kıymetli evrak hukuku prensipleri ile uyumamaktadır.

Çekte yer alacak belirli bir bedelin ödenmesi kayıtsız ve şartsız olacağından çeke faiz ve cezai şart kaydı yazılamaz³⁵. Aynı şekilde vade, manevi tazminat, vekâlet ücreti gibi kayıtların yazılması da geçerli değildir. Bu tip kayıtlar yazılsa dahi yazılmamış sayılır ve çekin geçerliliğini etkilemez³⁶. Buna karşılık, çekin ödenmesini bir koşula bağlayan kayıtlar senedin çek vasfını kaybetmesine neden olur³⁷.

³⁴ Yargıtay CGK, 37/71, 26.04.2011, <lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 09 Ağustos 2024

³⁵ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 227. Ancak faiz alacağı ayrı bir dava konusu yapılabilir (Pulaşlı (n 3) 282).

³⁶ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 239; Pulaşlı (n 3) 306; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 283; Poroy ve Tekinalp (n 6) 314; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 349.

³⁷ Poroy ve Tekinalp (n 6) 152; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 283; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 349; Bozer ve Göle (n 3) 226; Pulaşlı (n 3) 280 ve orada dñn 753'te yer alan Yargıtay kararı. Söz konusu karara göre “...takip konusu çekin taraflar arasında imzalanan sözleşme karşılığında verildiğı alacaklı tarafından açıkça kabul edilmiştir. Bununla birlikte, borçlu tarafından da tam iki tarafa borç yükleyen ve taraflar arasında varlığı

III. Muhatabın Ticaret Unvanı

Çeki ödeyecek muhatabın ticaret unvanının çekte mutlaka belirtilmesi gereklidir (TTK m. 780/1, c). Türkiye’de ödenecek çeklerde muhatap yalnızca banka olabilir³⁸ (TTK m. 782/1). Başka bir kişi üzerine çekilen çek havale hükmündedir (TTK m. 782/2). Banka kavramından hangi kurumların anlaşılacağı ise Bankacılık Kanunu (BankK)’na göre belirlenir (TTK m. 815). Bu maddenin yollama yaptığı BankK’nun 3. maddesine göre bankalar mevduat bankaları, katılım bankaları ve kalkınma ve yatırım bankalarıdır³⁹. Ancak anılan bankaların hepsinin pasif çek ehliyetine, diğer bir anlatımla muhatap olabilme ehliyetine sahip olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Sorunun odak noktası anılan son bankanın, yani kalkınma ve yatırım bankalarının BankK’da sayılan faaliyetlerden mevduat toplama ve fon kabul etme işlemlerini yapamamasıdır (BankK m. 4/2). Bundan dolayı bir görüş kalkınma ve yatırım bankalarının muhatap olarak gösterilemeyeceğini savunmaktadır⁴⁰. Ancak çoğunluk görüşü ise söz konusu bankalar üzerine çek keşidesinin mümkün olduğu yönündedir⁴¹.

Benzer bir tartışma hayali, uydurma bir banka üzerine çekilen çeklerde de mevcuttur. Bir görüşe göre TTK’nın muhatap unsuru bakımından gerekli gördüğü husus çek metninde banka namıyla bir muhatabın gösterilmiş olmasıdır; dolayısıyla hayali bir bankanın muhatap olarak gösterilmesi senedin çek niteliğini kazanmasını engellemez⁴². Karşı görüş ise TTK m. 815 hükmünün açıklığı

çekişmesiz olan bu sözleşme uyarınca alacaklının üstlendiği edimi yarım bıraktığı ve bu nedenle çekin bedelsiz kaldığı yönündeki şahsi defi ileri sürüldüğüne göre, alacağın varlığı ve miktarı genel mahkemede yapılacak yargılama sonucu belirleneceğinden takip konusu çek, kayıtsız şartsız para borcu içermemektedir. O halde takibin iptali yönünde hüküm tesisi yerinde olup... mahkeme kararının... onanması gerekmektedir” (Yargıtay 12 HD, 873/4355, 02.03.2015).

³⁸ Muhatap olarak birden fazla bankanın gösterilmesine engel bir hüküm TTK’da yoktur [Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1048; Kendigelen (n 4) 105]; ancak ÇekK m.2/7 uyarınca matbu çek yapıtları üzerinde çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı da bulunacağından bu husus fiilen mümkün değildir [Reisoğlu (n 3) 63]. Birden fazla muhatap gösterilmesinin yalnızca fiilen değil, hukuken de mümkün olmadığı yönünde bkz. Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 287.

³⁹ Anılan bankaların banka olarak kabul ediliş süreçleri hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Pulaşlı (n 3) 282, 283.

⁴⁰ Kinacioğlu (n 13) 263.

⁴¹ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 287; Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 228; Pulaşlı (n 3) 283, 284; Bozer ve Göle (n 3) 229; Poroy ve Tekinalp (n 6) 315; Ömer Korkut, ‘Pasif Çek Ehliyeti Bakımından Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Hukuki Durumu’ in Mehmet Ünal (ed), *Prof. Dr. Ali Naim İnân’a Armağan* (Seçkin Yayıncılık 2009) 506, 507.

⁴² Karayalçın (n 18) 268; Kinacioğlu (n 13) 264; Kendigelen (n 4) 105, 106.

karşısında ve ayrıca çek defterlerinin bankalarca bastırılması hususunu da nazara alarak hayali ve uydurma banka üzerine çekilen çeklerin, zorunlu unsur olan muhatabın eksikliği nedeniyle geçersiz olacağını savunmaktadır⁴³. Bizce de bu görüş isabetlidir.

Muhatap banka, çekte lehtar olarak gösterilebileceği gibi banka kendi üzerine de çek keşide edebilir⁴⁴ (TTK m. 818/1, a'nın atfıyla TTK m. 673).

Muhatabın senet metninde yer alıp almadığının bir önemi yoktur; çekin üzerinde herhangi bir yerde gösterilebilir⁴⁵.

Çek üzerinde muhatap bankanın ticaret unvanı gösterilmemişse çek geçersiz olacağı gibi, böyle bir çeki havale saymak da mümkün değildir⁴⁶.

IV. Ödeme Yeri

Ödeme yeri TTK m. 780/1, d'de çekin zorunlu unsurları arasında sayılmıştır. Bununla birlikte kanun koyucu çekte ödeme yerinin bulunmaması halinde bu boşluğu dolduracak yedek kurallar sevk etmiş, sonuç itibarıyla de ödeme yerini çekin zorunlu unsurlarından çıkarmıştır⁴⁷ (TTK m. 781/2). Buna göre çekte ödeme yerinin gösterilmemiş olması durumunda çek muhatabın ticaret unvanının yanında gösterilen yerde ödenir; burada birden fazla yer gösterilmesi durumunda ilk gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Şayet muhatabın ticaret unvanı yanında bir yer gösterilmemişse ve buna ilişkin başka bir kayıt da yoksa çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenir. Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatabın ancak banka olabileceği; bankaların da ancak anonim şirket şeklinde faaliyet gösterebileceği dikkate alındığında muhatabın merkezinin bulun-

⁴³ Bu konuda detaylı açıklamalar ve tespitleri için bkz. Pulaşlı (n 3) 284 vd. Aynı görüşte Bozer ve Göle (n 3) 229.

⁴⁴ Banka çeki olarak da tabir edilen bu tür çeklerin hukuken geçerli bir çek olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır [Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 318; Kendigelen (n 4) 105; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 351; Alper Erdem, 'Çekin Zorunlu Unsurları Ekseninde Banka Çeki' (Ocak 2012) (65) Terazi Hukuk Dergisi 39, 41]. Geçerli olduğu yönünde bkz. Poroy ve Tekinalp (n 6) 315; Erdem (n 44) 42, 43; Erol Ulusoy, 'Keşide Çeki' in Sabih Arkan (ed), *Fırat Öztan'a Armağan C. II* (Turhan Kitabevi 2010) 2241, 2242. Aksi görüşte bkz. Ömer Teoman, 'Banka Çekleri Hukuken Çek Midir?' (1994) 54 İÜHFM 261, 263 vd.

⁴⁵ Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1047.

⁴⁶ Bu durumda havale ödeyicisi belli olmadığı için senet ancak delil başlangıcı olarak değerlendirilir [Kendigelen (n 4) 106].

⁴⁷ Pulaşlı (n 3) 298, 299; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 287, 288; Poroy ve Tekinalp (n 6) 315.

maması gibi bir durum söz konusu olamaz⁴⁸ ve son tahlilde çek bu merkezin bulunduğu yerde ödenir⁴⁹. Sonuç olarak ödeme yerinin çekin mutlak zorunlu unsurlarından olmadığı söylenebilir.

Ödeme yeri çekin ibraz süresinin belirlenmesinde önem taşır⁵⁰. Çünkü bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse 10 gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse 1 ay içerisinde muhataba ibraz edilmelidir (TTK m. 796). Bu itibarla keşideci ödeme yerini göstererek ibraz süresini kısaltabilir ya da uzatabilir. Buna karşılık ödeme yeri, çekin ibraz edileceği yerin tayini açısından etkin bir rol oynamamaktadır⁵¹. Nitekim ÇekK m. 3/1'e göre çek, hesabın bulunduğu şubeden başka muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilerek ödeme talep edilebilir⁵². Esasında bu hüküm ve günümüz imkânları göz önüne alındığında TTK m. 796 hükmünün gözden geçirilerek tek bir ibraz süresinin kabul edilmesi gerektiğini ifade edebiliriz.

V. Düzenlenme Tarihi ve Yeri

A. Düzenlenme Tarihi

Düzenlenme tarihi çekte mutlaka bulunması gereken unsurlardandır (TTK m. 780/1, e). Bu unsurun eksikliği senedin çek vasfını yitirmesine neden olur⁵³ (TTK m. 781/1).

⁴⁸ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 288; Kendigelen ve Kırca (n 3) 291.

⁴⁹ ÇekK m. 2/7 uyarınca matbu çek yapraklarında çekle işleyen hesabın bulunduğu şubenin adı yer aldığından uygulamada bu şube ödeme yeri olmaktadır [Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 288; Bozer ve Göle (n 3) 254; Pulaşlı (n 3) 299; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 352].

⁵⁰ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 288. Bundan başka ödeme yeri pasif çek ehliyetinin tayini (TTK m. 819), ödemeye ilişkin konular (TTK m. 822), şekil ve süreler (TTK m. 820) gibi hususlarda hangi ülke kanunun uygulanacağını tespitinde önem taşır [Öztan, *Ders Kitabı* (n1) 229; Kendigelen ve Kırca (n 3) 291].

⁵¹ Bozer ve Göle (n 3) 255; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 352.

⁵² Bununla birlikte kanun koyucu, poliçede olduğu gibi, çekte de adresli veya yerleşim yerli çek düzenlenmesine imkân tanımıştır. Ancak her halükarda muhatap banka olmalıdır (TTK m. 787). Ödeme yerinde çek hesabının bulunduğu bankanın şubesinin bulunmaması gibi durumlarda adresli veya yerleşim yerli çek düzenlenerek sorun çözüme kavuşturulur. Ancak hemen belirtilmelidir ki, poliçenin aksine, çekte adres veya yerleşim yeri kaydı yalnızca düzenleyen tarafından konulur; muhatapın böyle bir yetkisi yoktur [Poroy ve Tekinalp (n 6) 315, 316].

⁵³ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 230; Pulaşlı (n 3) 289; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 288; Reisoğlu (n 3) 64; Bozer ve Göle (n 3) 229. Aynı yönde bkz. Poroy ve Tekinalp (n 6) 316

Düzenlenme tarihi belirli ve mümkün olmalıdır. Dolayısıyla çek üzerinde birden fazla veya çelişkili düzenlenme tarihi yer almaması gerektiği gibi bu tarih aynı zamanda takvimde mevcut olan bir tarih de olmalıdır⁵⁴. Tarihin sadece yıl olarak gösterilmesi yeterli değildir; gün-ay-yıl şeklinde açıkça gösterilmelidir⁵⁵. Çek, takvimleri farklı olan iki yer arasında çekilirse, düzenlenme günü, ödeme yerinde takvimde o günü karşılayan güne dönüştürülür⁵⁶ (TTK m. 797).

Aynı tarihin senede birden fazla yazılması senedi geçersiz kılmaz⁵⁷; ancak birbirinden farklı tarihlerin varlığı halinde senedin geçerliliği hakkında doktrin-

Bu durumda senet adi havale hükmündedir [Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1052; Kendigelen (n 4) 118]. Yargıtay da bir kararında düzenlenme tarihi bulunmayan çekin alelade havale olduğuna hükmetmiştir (Yargıtay 6 CD, 1599/1672, 14.03.1978, <legalbank.net> Erişim Tarihi 14 Ağustos 2024). Fakat bu sonuca çekin nama veya emre düzenlenmiş olması halinde ulaşılır; şayet çek hamiline düzenlenmişse havale alıcısı mevcut olmadığı için havale ilişkisinden bahsedilemez [Ali Ayli ve Didem Yardımcıoğlu, 'Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi' (2014) 16 (Özel Sayı) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan) 3195, 3209]. Uyar ise bu senedin ancak delil başlangıcı sayılacağı kanaatindedir (Uyar (n 29) 3523).

⁵⁴ Yargıtay senedin üzerindeki 31 tarihini şubat ayı dışındaki ayların son günü; 29 tarihini de şubat ayının 29 çekmediği yıllar için şubat ayının son günü kabul etmekteydi. Ancak Yargıtay bu görüşünü sonradan değiştirmiş, şubat ayı da dâhil olmak üzere 31 gün olmayan aylar için belirtilen 31 tarihini o ayın son günü kabul etmiştir. Bu konu hakkında detaylı açıklamalar ve Yargıtay kararları için bkz. Kendigelen, s. 112 vd; Mehmet Bahtiyar, 'Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı' (1999) 20 (1) Batider 41, 48 vd. Karşı fikirde bkz. Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1053. Ancak 32.12.2017 gibi takvimde bulunmayan bir tarihi düzenleme tarihi olarak kabul etmek mümkün değildir [Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1053; Kendigelen (n 4) 115; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Pulaşlı (n 3) 290; Bozer ve Göle (n 3) 230; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 354].

⁵⁵ Dolayısıyla örneğin ramazan bayramının ilk günü veya cumhuriyet bayramı ya da anneler günü düzenleme tarihi olarak gösterilemez [Öztan, *Ders Kitabı* (n1) 83; Bahtiyar (n 54) 46]. Aksi fikirde bkz. Bozer ve Göle (n 3) 232. Gün, ay veya yıldan herhangi birinin eksikliği çeki geçersiz kılar [Pulaşlı (n 3) 289; Bozer ve Göle (n 3) 229; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 353]. Açıkça belli olmak kaydıyla gün ve ayın yerleri değiştirilebileceği gibi [Kendigelen (n 4) 111; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Pulaşlı (n 3) 290; Reisoğlu (n 3) 66; Uyar (n 29) 3524], yılın kısaltılarak -08.12.17 gibi- yazılması da mümkündür [Kendigelen (n 4) 111; Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1052; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 353, Uyar (n 29) 3524]. Tarihin rakamla veya yazıyla belirtilmesi mümkündür [Öztan, *Ders Kitabı* (n1) 230; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289]. Bununla birlikte burada borcun ifası için gün belirtmeksizin sadece ay belirlenmesi durumunda bundan ayın son gününün anlaşılacağına ilişkin BK m. 91/2 hükmü uygulama alanı bulamamalıdır [Bozer ve Göle (n 3) 230].

⁵⁶ Süreler de bu güne göre hesap edilir [Poroy ve Tekinalp (n 6) 316; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 354].

⁵⁷ Karşı görüşteki Bahtiyar'a göre ise düzenleyenin birden fazla olması durumunda dahi düzenleme tarihi bir tane olmalıdır [Bahtiyar (n 54) 47].

de farklı görüşler ileri sürülmüştür. Öztan'a göre çek üzerinde birden fazla ve birbirinden farklı tarihlerin mevcut olması senedin çek olma vasfını kaybetti-rir⁵⁸. Diğer görüş ve Yargıtay'a göre ise farklı tarihlerin mevcudiyeti halinde daha yeni olan tarih vade olarak kabul edilip, bu tarih TTK m. 795/1 uyarınca yazılmamış sayılır; daha eski olan tarih de düzenlenme tarihi kabul edilir⁵⁹.

Düzenlenme tarihinin gösterilmesi şart ise de bu tarihin mutlaka gerçek tarih olması gerekmez⁶⁰. Diğer bir anlatımla, çekin düzenlendiği tarih olarak çek üzerine çekin fiilen düzenlendiği gün yazılabileceği gibi daha önceki veya daha sonraki bir tarih de yazılabilir⁶¹. Önemli olan şeklen geçerli bir tarihin senette mevcut olmasıdır. Düzenlenme tarihi senedin ön yüzünde herhangi bir yerine yazılabilir⁶².

Düzenlenme tarihi, tıpkı ödeme yeri gibi, birçok hususun tespitinde önem arz eder. Senedin geçerliliği, ibraz sürelerinin belirlenmesi, düzenleyenin ehli-yetinin varlığı gibi olgular düzenlenme tarihi dikkate alınarak belirlenir⁶³.

B. Düzenlenme Yeri

Senette düzenlenme yerinin de yer alması gerekir (TTK m. 780/1, e). Düzenlenme yerinin bulunmaması çeki geçersiz kılar. Ancak kanun koyucu doğrudan bu sonuca varmamış, bu kuralı yumuşatan bir yedek kural öngörmüştür⁶⁴.

⁵⁸ Öztan, *Kıymetli Evrak* (n 8) 1052. Aynı görüşte Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Reisoğlu (n 3) 66; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 353; Ömer Teoman, 'İki Farklı Keşide Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu', *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar XXIII* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2009) 17 vd.

⁵⁹ Kendigelen (n 4) 115; Pulaşlı (n 3) 290; Bozer ve Göle (n 3) 232, 233; Ayli ve Yardımcıoğlu (n 53) 3212. Bununla birlikte ileri tarihli çekleri geçerli sayan ÇekK m. 3/8 ve Geçici Madde 3/5 hükümleri karşısında Yargıtay'ın görüşünü gözden geçirmesi gerektiği hakkında bkz. Kendigelen (n 4) 117

⁶⁰ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 230; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Bozer ve Göle (n 3) 233; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 353; Reisoğlu (n 3) 64; Ayli ve Yardımcıoğlu (n 53) 3213.

⁶¹ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Bozer ve Göle (n 3) 233; Ayli ve Yardımcıoğlu (n 53) 3213.

⁶² Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 230; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Ayli ve Yardımcıoğlu (n 53) 3211; Bahtiyar (n 54) 46

⁶³ Pulaşlı (n 3) 290; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 289; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 352. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. Ayli ve Yardımcıoğlu (n 53) 3214 vd; Bahtiyar (n 54) 41 vd.

⁶⁴ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291.

Gerçekten de TTK m. 781/3'e göre düzenlenme yeri gösterilmeyen çek, düzenleyeninin adının⁶⁵ yazılı olduğu yerde düzenlenmiş sayılır. Bununla birlikte düzenleyeninin adı yanında yazılı bir yer yoksa artık çek geçerliliğini kaybedecektir⁶⁶. Nitekim bir kararında Yargıtay yetki sözleşmesi ile tespit edilen yerin düzenlenme yeri olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığına hükmetmiştir⁶⁷.

Düzenlenme tarihinde olduğu gibi, düzenlenme yerinin de mutlaka gerçeğe uygun olması şart değildir⁶⁸. Dolayısıyla düzenlenme yeri olarak fiilen çekin düzenlendiği yer yazılabileceği gibi başka bir yer de yazılabilir.

Çekte düzenlenme yeri olarak bir mülkî idari birimin adı⁶⁹ gösterilmelidir⁷⁰; bunun haricinde bir yer yazılması (Kasımpaşa, Taksim, Bağdat Caddesi, Sayfiye Sokak gibi) düzenlenme yeri olarak kabul edilmez⁷¹. Bununla birlikte Yargıtay

⁶⁵ Hükümde her ne kadar “düzenleyeninin adı”ndan bahsedilmişse de TTK m. 780/1, f uyarınca zorunlu unsur “düzenleyeninin imzası” olduğundan düzenleyeninin adı ibaresini imzayı da kapsayacak şekilde geniş yorumlamak lazımdır [Kendigelen (n 4) 119]. Bununla beraber düzenleyeninin değil de lehtarın adının veya muhatabın ticaret unvanı yanında ya da yetkili mahkeme-yi göstermek amacıyla yazılan yerler düzenleme yeri olarak kabul edilemez [Kendigelen (n 4) 120; Bozer ve Göle (n 3) 250; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 355].

⁶⁶ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 231; Bozer ve Göle (n 3) 249; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291; Poroy ve Tekinalp (n 6) 316; Reisoğlu (n 3) 67. Böyle bir çek ancak havale olarak nitelendirilebilir [Pulaşlı (n 3) 295; Bozer ve Göle (n 3) 250; Poroy ve Tekinalp (n 6) 316; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 355]. Düzenlenme yeri bulunmayan bir çekin delil başlangıcı olacağı yönünde bkz. Uyar, s. 3529. Keşide yerinin bulunmamasının yanında çek hamiline düzenlenmişse bu çeki havale saymak mümkün değildir (Murat Alışkan, ‘Teori ve Uygulamada Kambiyo Senetlerinde Lehtar Unsuru: Lehtar Unsurunun Hukuki Niteliği, Eksikliğinin Sonuçları, Lehtarın İşletme Adı Yazılarak Gösterilmesinin Sonuçları’ (Ocak 2011) Legal Hukuk Dergisi 83, 95, 96).

⁶⁷ Yargıtay 12 HD, 33937/13587, 09.05.2016, <lib.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 20 Ağustos 2024.

⁶⁸ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 231; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291; Reisoğlu (n 3) 67. Bununla birlikte olmayan bir yer düzenleme yeri olarak gösterilemez (Bozer ve Göle (n 3) 251; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 354).

⁶⁹ Çokları yerine bkz. Kendigelen (n 4) 122, 123.

⁷⁰ Sorun daha çok ibraz sürelerinin tespiti bağlamında önem taşımakta ise de burada 6360 sayılı Kanun’a değinmekte fayda vardır. Anılan Kanun ile Kanun’un 1. ve 2. maddelerinde sayılan şehirlerde sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Dolayısıyla bu il sınırları içinde bir çek keşide edilmesi durumunda, ödeme yeri başka bir ilçe olsa bile, çekin ibraz süresi on gün olacaktır. Örneğin Gazipaşa’da düzenlenen çekin ödeme yeri Kaş ise ibraz süresi on gündür. Bu konu hakkında daha detaylı açıklamalar için bkz. Pulaşlı (n 3) 295 vd.

⁷¹ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 83; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 355; Pulaşlı (n 3) 297. Ayrıca *Pulaşlı*’ya göre aynı ismi taşıyan ilçelerin düzenleme yeri olarak gösterilmesi halinde karışıklığa neden olmaması ve ibraz sürelerinin doğru tespiti için ilçe adının yanında il adının da (örneğin Konya/Ereğli-

İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun kararında⁷² açıklandığı üzere “çeklerde keşide yerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilir olması koşulu ile” kısaltılarak yazılması mümkündür⁷³.

Düzenlenme yeri senedin ön yüzünde⁷⁴ herhangi bir yere yazılabilir⁷⁵. Ancak birden fazla düzenlenme yeri yazılması durumunda çek geçersiz olur⁷⁶.

VI. Düzenleyenin İmzası

Hukuken geçerli bir çekten bahsedebilmek için çekin düzenleyen tarafından el⁷⁷ ile imzalanması gerekir⁷⁸ (TBK m.15/1, TTK m. 780/1, f; karş. TTK m. 1526/1). Nitekim Yargıtay bir kararında, imzanın kaşeden ibaret olması halinde çekin geçerli olmayacağına hükmetmiştir⁷⁹. İmzanın şekli hakkında mevzuatta herhangi bir hüküm olmadığından düzenleyen kendine özgü biçimlerle ya da

Zonguldak/Ereğli, Balıkesir/Edremit-Van/Edremit, Burdur/Kemer-Antalya/Kemer gibi) gösterilmesi gerekir [Pulaşlı (n 3) 297]. Düzenleme yerinin mutlaka idari birim olmasının gerekmediği yönünde bkz. Erdoğan Moroğlu, ‘Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri’, Prof. Dr. Fahrihan Tekil’in Anısına Armağan (Beta Yayınevi 2003) 160, 161; Bozer ve Göle (n 3) 252, 253. Bir ildeki cadde ismi düzenleme yeri olarak gösterilemez (Yargıtay 12 HD, 16912/9208, 13.06.2017, <lib.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 21 Ağustos 2024)

⁷² Yargıtay İBGK 1/5, 14.12.1992, <lib.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 02 Ağustos 2024

⁷³ Nitekim Yargıtay “Ç.K.” ve “Ç.Kale” şeklindeki ifadelerin idari birimi ifade etmediği ve düzenleme yerinin olmadığına hükmetmiştir (Yargıtay 12 HD, 27940/36504, 19.11.2013; 11 HD 343/6765, 25.09.2024, <lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 21 Ağustos 2024).

Buna ilişkin çeşitli örnekler ve Yargıtay kararları için. Kendigelen (n 4) 125 vd; Pulaşlı (n 3) 297, 298; Bozer ve Göle (n 3) 251; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291, 292; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 356; Reisoğlu (n 3) 67, 68.

⁷⁴ Reisoğlu (n 3) 67. Çekin arkasında yazılan yer düzenleme yeri olarak kabul edilmez [Uyar (n 29) 3529; Reisoğlu (n 3) 69; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 354].

⁷⁵ Reisoğlu (n 3) 67.

⁷⁶ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 231; Bozer ve Göle (n 3) 249, 250; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 291.

⁷⁷ Bu nedenle yalnızca parmak izi basılarak veya mühür kullanılarak ya da mekanik veya dijital araçlarla geçerli bir çek düzenlenemez [Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 117, 292]; buna karşılık parmak izinin yanında imza ya da parafa benzeyen işaretler varsa bu çek geçerlidir [Pulaşlı (n 3) 287; Reisoğlu (n 3) 71]. El yazısı şartı, imza dışındaki şekil şartları için aranmamaktadır (Argun Karamanlioğlu, ‘Kambiyo Senetlerinde Düzenleyenin İmzası ve Bulunmamasının Sonuçları’ (2013) 1 (2) Kadir Has Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi 89, 99).

⁷⁸ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 82; 231; Pulaşlı (n 3) 287; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 292; Bozer ve Göle (n 3) 242; Reisoğlu (n 3) 73. İmzanın yokluğu halinde senet delil başlangıcı olabilir [Kendigelen (n 4) 130].

⁷⁹ Yargıtay 12 HD 4779/9202, 04.11.2024, <lib.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 26 Ağustos 2024; 12 HD, 9988/28029, 25.09.2012, <legalbank.net> Erişim Tarihi 26 Ağustos 2024

sadece adını soyadını yazarak⁸⁰ da imza atabilir⁸¹. Görme engellilerin, talepleri halinde, imzalarında şahit aranır; aksi halde görme engellilerin imzalarını el ile atmaları yeterlidir⁸² (TBK m. 15/3).

Düzenleyenin imzası çekin geçerliliği için yeterlidir⁸³; adını soyadını yazmasına gerek olmadığı gibi bunun yanlış veya hatalı yazılmasının da bir önemi yoktur⁸⁴. Hatta gerçek olmayan tamamen hayali bir isim kullanılsa dahi çek geçerlidir; zira önemli olan imzanın atılmış olmasıdır⁸⁵. Senet üzerinde birden fazla kimsenin imzası varsa, tereddüt halinde, bu kişileri müşterek düzenleyen kabul etmek gerekir⁸⁶.

İmza, senedin ön yüzüne ve senette yer alan tüm beyanları kapsayacak şekilde atılmalıdır⁸⁷. Tüzel kişileri temsilen çek düzenlemek isteyen temsile yetkili kişilerin, şirket kaşesi kullanmaları halinde imzalarını kaşenin üzerine atması gerekir; bunun yanında kaşe basılmaksızın senedin boş bir yerine daha imza atarlarsa aval vermiş sayılırlar⁸⁸. Aynı şekilde, kaşe veya unvan kullanılmadan çekin imzalanması durumunda imza sahipleri bizzat sorumluluk altına girer⁸⁹.

⁸⁰ Bununla düzenleyen imza atmak amacıyla olmalıdır [Kendigelen (n 4) 129; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 187]. Yargıtay da bu yönde karar vermiştir (Yargıtay 12 HD, 32833/4052 26.02.2015, <lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 27 Ağustos 2024).

⁸¹ Reisoğlu (n 3) 70; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 187, 356.

⁸² Bozer ve Göle (n 3) 245; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 153; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 189.

⁸³ Karşı görüşte bkz. Reisoğlu (n 3) 70. Kambiyo senetlerinde imza yalnızca senedin geçerliliği bakımından değil, sorumluların tespiti bakımından da önemlidir; zira kambiyo senetlerinde yalnızca imzası bulunanlar sorumluluk altına girer [Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 187 dñn 1].

⁸⁴ Kendigelen (n 4) 138, 139; Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 231; Pulaşlı (n 3) 287; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 188, 356; Reisoğlu (n 3) 70. *Bozer ve Göle* de aynı fikirde olmakla beraber adın soyadın çek üzerinde yer almasının faydalı olacağını, hatta bankaların matbu çek yapraklarında buna özgü boşluk bırakmaları gerektiğini ileri sürmüştür [Bozer ve Göle (n 3) 247].

⁸⁵ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 82; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 188; Reisoğlu (n 3) 71.

⁸⁶ Öztan, *Ders Kitabı* (n 1) 82. Çekle işleyen hesap, üzerinde müştereken tasarruf edebilecek birden fazla kişiye ait olursa bu takdirde çekin üzerinde sadece bir kişinin imzasının bulunması halinde dahi çek geçerli olur [Kendigelen (n 4) 140].

⁸⁷ Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 292. İmzanın, senedin alt kısmına atılmak zorunda olduğu; metnin içine, senedin yanına veya üstüne atılan imzaların geçersiz olduğu yönünde bkz. Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 187. Açıkça ifade etmemekle beraber aynı görüşte bkz. Reisoğlu (n 3) 71; Bozer ve Göle (n 3) 245; Uyar (n 29) 3527.

⁸⁸ Pulaşlı (n 3) 287.

⁸⁹ Reisoğlu (n 3) 70. Bu durumda çekin şirkete ait olması da sonucu değiştirmez [Pulaşlı (n 3) 288, karşı Reisoğlu (n 3) 70].

ÇekK m. 5/3'e göre çek hesabı sahibi gerçek kişi kendisi adına çek düzenlemek üzere temsilci veya vekil tayin edemezse de bu hükme aykırılık çeki geçersiz kılmaz. Nitekim söz konusu hükümde buna aykırılığın neticesi geçersizlik olarak kabul edilmemiş; dahası düzenlenen çekten dolayı hukuki ve cezai sorumluluğun çek sahibine ait olacağı belirtilmiştir⁹⁰ (karş. yetkisiz temsile ilişkin TTK m. 678 ve 818/1, c). Dolayısıyla çekin üçüncü kişi adına veya hesabına düzenlenmesi mümkündür^{91,92}.

Çeki düzenleyenin imzasının sahteliği, çek üzerine imza koymuş olan diğer ciranta ve avalistlerin sorumluluğunu etkilemez⁹³ (TTK m. 818/1, c'nin atfıyla TTK m. 677).

VII. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası ve Karekod

A. Seri Numarası

Seri numarası, 6728 sayılı Kanun m. 70 ile çekin zorunlu unsuru olarak TTK'ya eklenmiştir. Dolayısıyla bankaların bastıracağı çeklerde seri numarasının bulunması zorunludur; aksi halde senet çek olarak geçerliliğini yitirir⁹⁴. Bu zo-

⁹⁰ Kendigelen (n 4) 130, 131; Bozer ve Göle (n 3) 243; Karamanlioğlu (77) 110; Metin Topçuoğlu, 'Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları' (2010) 26 (4) Batider 135, 140; H. Ali Dural, '5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Gerçek Kişilerin Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlemesi ve Gerçek Kişi Tacirin Ticari Mümessilinin Çek Düzenleme Yetkisi' (2010) 1 (1) GS Hukuk Fakültesi Dergisi (Köksal Bayraktar'a Armağan) 667, 673; Narbay ve Güney (n 3) 50, 51. Buradaki yasağın iradi temsilciye yönelik olup yasal temsilciyi kapsamadığı yönünde bkz. Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 358; Dural (n 90) 669, 670; Topçuoğlu (n 90) 144.

⁹¹ Öztan, *Ders Kitabı* (n1) 231; Poroy ve Tekinalp (n 6) 317. Adi ortaklığı temsilen çekilen çekten, çek üzerinde imzası bulunmayan ortak da sorumlu olur [Pulaşlı (n 3) 287; Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 359]. Adi ortaklık adına çek düzenlenemeyeceği hakkında bkz. Poroy ve Tekinalp (n 6) 317.

⁹² Temsil yetkisi olmadığı halde temsilci sıfatıyla veya yetkisini aşarak çek düzenleyen kişi senedin ödenmemesinden bizzat sorumludur (TTK m. 678). Bununla birlikte doktrinde, işlemin yapıldığı sırada temsilcinin yetkisiz olduğunu veya yetkisini aştığını hamilin bildiği veya bilmesi gerektiğinin ispatlanması durumunda yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun doğmayacağı fikri ileri sürülmüştür [Bozer ve Göle (n 3) 245].

⁹³ Reisoğlu (n 3) 70, 73; Ülgen, Helvacı, Kaya ve Nomer Ertan (n 4) 294. İmzanın borçlu tarafından atıldığı tanıkla ispat edilebilir [Karahan, Arı, Bozgeyik, Saraç ve Ünal (n 25) 188]. Çekteki imzanın sahteliği, hayatın olağan akışına göre, senedin hamil tarafından ödenmek üzere ibraz edildiği sırada ileri sürülmelidir. Bununla birlikte ödeme yapılıp senet alındıktan sonra da imzanın sahte olduğunun ileri sürülmesi mümkündür [Pulaşlı (n 3) 288]. Bu konudaki örnek Yargıtay kararı hakkında bkz. Pulaşlı (n 3) 288.

⁹⁴ Pulaşlı (n 3) 291; Bozer ve Göle (n 3) 234; Narbay ve Güney (n 3) 53.

runluluğa yabancı bankalar⁹⁵ açısından bir istisna getirilmiş ve bu bankaların bastırdığı çeklerde seri numarasının olmamasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceği hüküm altına alınmıştır (TTK m. 780/4).

Seri numarası ile çek kendisine ibraz edilen banka, çek üzerinde çek hesabının bulunduğu şubenin adının veya çek hesabının numarasının bulunmadığı varsayımlarda, söz konusu çekin muhatap bankanın hangi şubesine ait olduğunun tespit edebilir⁹⁶.

B. Karekod

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin işbirliği ile hayata geçirilen karekod sisteminin kullanımı ilk olarak zorunlu değilken sonradan 6728 sayılı Kanun m. 70 ile TTK'ya eklenmiş ve çekin zorunlu unsuru haline getirilmiştir⁹⁷. TTK gm. 11'e göre 31/12/2016 tarihinden sonra bankalar çek hesabı sahiplerine karekod ve seri numarası unsurlarını içermeyen çek yaprağı veremeyecektir; ancak bu tarihten önce basılan çeklerde bu unsur aranmaz⁹⁸.

Sonuç olarak karekod⁹⁹ günümüzde çekin zorunlu unsurudur, yokluğu halinde senet çek olma vasfını kaybeder¹⁰⁰. Bununla birlikte yabancı bankalar tarafından verilen çeklerde karekodun bulunmaması çekin geçerliliğini etkilemez (TTK m. 781/4).

Bankalar çek hesabı açtıkları gerçek kişi ile tüzel kişiyi ve hesap açılış tarihi itibarıyla tüzel kişi tarafından bildirilen tüzel kişinin işlem yetkililerini karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemine kaydeder (ÇekK m. 2/3, son cümle). Söz konusu hüküm, ileri tarihli düzenlenen çeklerin¹⁰¹ ibrazı anında ortaya çıkabile-

⁹⁵ Yabancı banka teriminden ne anlaşılacağı hususunda açıklık olmadığı yönünde değerlendirme ve tespit için bkz. Bozer ve Göle (n 3) 235, 236.

⁹⁶ Bozer ve Göle (n 3) 234.

⁹⁷ Bozer ve Göle (n 3) 236; Pulaşlı (n 3) 291. Böylelikle Türkiye, karekodlu çek kullanımını öngören ve bunu yasal olarak zorunlu hale getiren ilk ülke olmuştur [Narbay ve Güney (n 3) 49].

⁹⁸ Narbay ve Güney (n 3) 54.

⁹⁹ Karekodun mahiyeti ile ilgili açıklamalar için bkz. Bozer ve Göle (n 3) 236, 237; Narbay ve Güney (n 3) 48, 49.

¹⁰⁰ Bozer ve Göle (n 3) 237; Pulaşlı (n 3) 291; Narbay ve Güney (n 3) 53.

¹⁰¹ İleri tarihli çeklerin 31/12/2025 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödenmek üzere ibrazı geçerli değildir (ÇekK gm. 3/5). Bu hüküm dolayısıyla TTK m. 795/2 anılan tarihe kadar uygulanamayacaktır.

çek muhtemel yetkisizlik iddialarını bertaraf etmeye yöneliktir. Aynı husus Çekk m. 3/10'da da öngörülmüştür. Bu hükme göre karekodlu çeki alan lehdar bu çeki karekod okutma ve paylaşım sistemine kaydeder¹⁰². Kayıt tarihinden sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler tüzel kişinin sorumluluğunu etkilemez.

Lehdarın çeki sisteme kaydetmesi ile çek hesabı sahibine verilen çek yapıtlarının hangilerinin tedavüle çıkarıldığı hangilerinin halen çek sahibinde bulunduğu bilgilerine ulaşılabilir. Bununla çek alacaklıları, ellerinde bulunan çek ile çek hesabı sahibine ve bu çeki düzenleyenlere ilişkin verilere karekod aracılığıyla ulaşabilir (TTK m. 780/2) ve gerekirse çekle ödemeyi kabul etmeyebilir¹⁰³. Bu verilere ulaşılmasını sağlayacak karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemi TBB Risk Merkezi tarafından oluşturulur (TTK m. 780/3).

Anlatılanlardan hareketle denilebilir ki karekod sistemi, çekin lehdarı veya hamili tarafından düzenleyene ait mali bilgilerin ve ödeme geçmişinin öğrenilmesini hedefleyen, bu sayede çekle ödemelerde güveni artıran ve bunun sonucunda çekin kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacak olan bir sistemdir¹⁰⁴.

Sonuç

Ticari hayatta oldukça yaygın olarak kullanılan çek, nakit dışı ödemelerde en sık kullanılan yöntemdir. Kendisine gösterilen bu itibar nedeniyle, kanun koyucu çekin güvenilirliğini artırmak için çek düzenlenmesine ilişkin olarak TTK'da sıkı şekil şartları koşturmuştur. Kanun koyucu bununla yetinmemiş, ayrı bir Çekk daha ihdas etmiş ve bu Kanunda çeke ilişkin çeşitli unsurların bulunması gerektiğini hüküm altına almıştır. Bununla birlikte Çekk'da da belirtildiği üzere, bu unsurların bulunmaması çekin geçersizliğine yol açmayacaktır. Kanun koyucunun çekin TTK kapsamında sıkı şekil şartlarına yönelik bu tavrı uygulamaya da yansımış, yargıya akseden uyuşmazlıklarda şekil kuralları dolayısıyla çekin geçersizliğine yol açan nedenlerle karşılaşmıştır. Hiç şüphesiz bu durum hem çekin güvenilirliğini sarsmakta hem de çek kullanan kişilerin tedirgin olmasına neden olmaktadır.

¹⁰² Lehdarın bu sorumluluğuna aykırı davranmasının yaptırımını öngörülmemiştir [Bozer ve Göle (n 3) 241].

¹⁰³ Bozer ve Göle (n 3) 240. 6728 sayılı Kanun'la getirilen düzenlemenin temelinde karşılıksız çeklerle mücadele düşüncesi vardır [Narbay ve Güney (n 3) 46].

¹⁰⁴ Bozer ve Göle (n 3) 242; Narbay ve Güney (n 3) 48.

TTK m. 780 hükmü bir çekin taşınması gereken unsurları saymıştır. Bu unsurların noksanlığı çekin geçersizliğine neden olur. Bu minvalde, öncelikle senet metninde “çek” kelimesinin bulunması gerekir. Kanun koyucu bu ifadenin senet metni içerisinde yer alması gerektiğini açıkça belirtmiştir. Belirli “bedel”in ödenmesine yönelik TTK’daki ifadenin hatalı olduğu kanaatindeyiz. Zira çekte mündemiç hak ancak bir miktar para olabilir. Ayrıca bu paranın belirli olması ve ödenmesinin hiçbir kayıt veya şarta bağlı olmaması gerekir. Buna aykırı kayıtlar çekin geçersizliğine sebebiyet verir.

Türkiye’de düzenlenen çeklerin muhatabı ancak banka olabilir. Bankadan ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde tartışma vardır. Kanaatimizce banka tabirinden BankK’ya tabi bankaların anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla hayali bir banka üzerine keşide edilen çekin geçersiz olacaktır.

Ödeme yeri ve düzenleme yeri de çekin zorunlu unsurlarındandır. Fakat bu noktada kanun koyucu bu unsurlara ilişkin olarak alternatifler sunmuş, giderek ödeme yerini zorunlu unsur olmaktan çıkarmıştır. Düzenleme yerinde ise düzenleyenin adının yanında bir yer ismi yoksa artık çeki ayakta tutma imkânı yoktur. Burada uygulamada karşılaşılan sorun, yer kavramının yargı içtihatları ile şekillenmiş mülki idari birimi ifade etmesi gerekliliğidir. Düzenleme yerinin önemi çekin hangi süre içerisinde ibraz edileceğini tespit etmekte ortaya çıkmaktadır. Günümüzde çekin, ülkemizin neresinde olursa olsun 10 günlük süre içerisinde muhataba veya takas odasına ibrazı mümkün olduğundan, düzenleme yerinin mutlaka idari birim olması gerektiği yönündeki sert tutumun yumuşatılması gerektiği kanaatindeyiz. Zira bu husus aşırı şekilcilik olup, uygulamada hak kayıplarına neden olmaktadır. Hatta bir adım daha ileri giderek, sabit bir ibraz süresinin kabulü olasılığında düzenlenme yerinin çekin zorunlu unsurlarından çıkarılması da kanaatimizce kabul edilebilir görünmektedir.

Çekte somutlaşan iradenin, düzenleyenin el yazısı ile atacağı imzası ile tasdiklenmesi gerekmektedir. Bu noktada önemli olan, çekte yer alan tüm hususları kapsayacak şekilde senedin ön yüzüne imza atılmasıdır.

Tüm bu çabalar ve bu doğrultuda yapılan düzenlemeler aslında bir noktaya işaret etmektedir: Çek, onu kullanacak olan kişilerce en baştan hazırlanamayacak kadar önem taşıyan bir kıymetli evraktır. Zira çekin içerdiği hakkın ehemmiyeti ve piyasalarda sahip olduğu olağanüstü tedavül kabiliyeti, onun sahtecilikten ve geçersizlik tehlikesinden çok uzak bir şekilde hukuk hayatına girmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, kanaatimizce gerek TTK’nın çeki ilişkin hükümleri gerek ÇekK’da yer alan hükümler üzerinde titiz bir çalışma yapılmalı, bu

hükümler tek bir potada eritilip ister münferit bir kanunda ister TTK içerisinde ayrıca düzenlenmelidir. Yine kanaatimizce bu düzenlemeler içerisinde çekin mutlaka matbu formlarda olması gerektiği hüküm altına alınmalıdır. Bu sayede hem sahteciliklerin hem de çeke ilişkin geçersizlik tartişmalarının önüne geçilecektir.

Kaynakça

- Alışkan M, 'Teori ve Uygulamada Kambiyo Senetlerinde Lehtar Unsuru: Lehtar Unsurunun Hukuki Niteliği, Eksikliğinin Sonuçları, Lehtarın İşletme Adı Yazılarak Gösterilmesinin Sonuçları' (Ocak 2011) Legal Hukuk Dergisi 83-130
- Ayli A ve Yardımcıoğlu D, 'Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi' (2014) 16 (Özel Sayı) DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan) 3195-3239
- Bahtiyar M, 'Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı' (1999) 20 (1) Batider 41-53
- Bozer A ve Göle C, *Kıymetli Evrak Hukuku* (6. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2017)
- Dural, HA, '5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Gerçek Kişilerin Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlemesi ve Gerçek Kişi Tacirin Ticari Mümessilinin Çek Düzenleme Yetkisi' (2010) 1 (1) GS Hukuk Fakültesi Dergisi (Köksal Bayraktar'a Armağan) 667-677
- Erdem A, 'Çekin Zorunlu Unsurları Ekseninde Banka Çeki' (Ocak 2012) (65) Terazi Hukuk Dergisi 39-43
- Eriş G, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak* (Seçkin Yayıncılık 2014)
- İmregün O, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Filiz Kitabevi 1995)
- Karahan S, Arı Z, Bozgeyik H, Saraç T ve Ünal M, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Mimoza Yayıncılık 2014)
- Karamanlioğlu A, 'Kambiyo Senetlerinde Düzenleyenin İmzası ve Bulunmamasının Sonuçları' (2013) 1 (2) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 89-116
- Karayalçın Y, *Ticaret Hukuku - II Ticari Senetler* (Sevinç Matbaası 1970)
- Kınacıoğlu N, *Kıymetli Evrak Hukuku* (5. Baskı, Nobel Yayın 1999)
- Kendigelen A, *Çek Hukuku* (Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021)
- Kendigelen A ve Kırca İ, *Kıymetli Evrak Hukuku* (Güncellenmiş 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2024)
- Korkut Ö, 'Pasif Çek Ehliyeti Bakımından Kalkınma ve Yatırım Bankalarının Hukuki Durumu' in Mehmet Ünal (ed), *Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan* (Seçkin Yayıncılık 2009)
- Mersin, BU, 'Birden Fazla Vadeyi İçeren Bononun Geçerliliği' (2016) 22 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 1945-1961
- Moroğlu E, 'Kambiyo Senetlerinde Düzenleme Yeri', *Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan* (Beta Yayınevi 2003) 155-163
- Narbay Ş ve Güney Z, '6728 sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 12 (126) Terazi Hukuk Dergisi 42-60
- Öztan F, *Kıymetli Evrak Hukuku* (2. Baskı, Turhan Kitabevi 1997) (Kıymetli Evrak)

- -, *Kıymetli Evrak Hukuku* (21. Bası, Turhan Kitabevi 2017) (Ders Kitabı)
- Poroy R ve Tekinalp Ü, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları* (Gözden Geçirilmiş ve Yeniden Yazılmış 22. Bası, Vedat Kitapçılık 2018)
- Pulaşlı H, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları* (5. Bası, Adalet Yayınevi 2017)
- Reisoğlu S, *Çek Hukuku* (2011)
- Teoman Ö, 'Banka Çekleri Hukuken Çek Midir?' (1994) 54 İÜHFM 261-267 (Banka Çeki)
- -, 'İki Farklı Keşide Tarihi İçeren Çeklerin Hukuki Durumu', *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar XXIII* (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2009) s. 11-20 (Keşide Tarihi)
- Topçuoğlu M, 'Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları' (2010) 26 (4) Batider 135-154
- Ulusoy E, 'Keşide Çeki' in Sabih Arkan (ed), *Fırat Öztan'a Armağan C. II* (Turhan Kitabevi 2010) 2213-2242
- Uyar T, 'İcra Hukukunda Çekin Geçerlilik Koşulları' (Kasım-2007) Legal Hukuk Dergisi 3519 -3535
- ÜlgenH, Helvacı M, Kaya A ve Nomer Ertan NF, *Kıymetli Evrak Hukuku* (13. Bası, Vedat Kitapçılık 2021)